

Laitos Giellagas		Tekijä Minna Rasmus		
Työn nimi Bágggu vuolgit, bágggu birget – Sámemánáid ceavzinstrategiijat Suoma álbmotskuvlla ásodagain 1950–1960-loguin				
Oppiaine Saamen kieli ja saamelaiskulttuuri		Työn laji pro gradu	Aika toukokuu 2006	Sivumäärä 112 s.
Tiivistelmä				
<p>Suurin osa Suomen saamelaislapsista on joutunut asumaan oppilasasuntoloissa sotien jälkeisinä vuosikymmeninä. Asuntolat rakennettiin nimenomaan niitä lapsia varten, jotka eivät pitkien välimatkojen takia voineet käydä koulua kotoa käsin. Elämä asuntolassa saattoi kestää jopa 12–15 vuotta. Opinnäytetyöni (suomeksi Pakko lähteä, pakko pärjätä — Saamelaislasten selviytymisstrategioita Suomen kansakoulun asuntoloissa 1950–1960-luvuilla) tavoitteena onkin ymmärtää asuntolaa asuinpaikkana saamelaislasten silmin ja kuvailla heidän selviytymisstrategioitaan. Tarkastelen ilmiötä kolmesta näkökulmasta. Kansalaisuuden avulla pohdin, miten sotien jälkeinen aika on vaikuttanut kansakoulun arvojen muokkautumiseen. Amerikkalaisen yhteiskuntatieteilijän Erving Goffmanin teorian pohjalta tarkastelen, voidaanko Suomen asuntoloiden yhteydessä puhua totaalisista instituutioista. Goffmanin mukaan totaalinen instituutio on paikka, jossa ihmiset elävät tietyn ajan muusta yhteiskunnasta erillään. Goffmanin mukaan on viidenlaisia totaalisia instituutioita, joista yhtenä hän mainitsee sisäoppilaitokset. Identiteetin avulla tutkin, miten kansalaisuus ja totaalinen instituutio ovat yhdessä vaikuttaneet saamelaislasten persoonalliseen ja etniseen identiteettiin. Tutkimusmetodinä sovelletaan elämäkertatutkimusta. Aineisto muodostuu viiden saamelaisen elämäntarinasta. Elämäntarinoissa korostuvat tutkittavien kokemukset, merkitykset ja subjektiivinen elämismaailma. Opinnäytetyö keskittyy ensimmäisen asuntolasukupolven (sotien jälkeen syntyneet) tarkasteluun.</p> <p>Informanttien asuntolakokemukset näyttäytyvät yksilöllisinä, mutta niistä on löydettävissä paljon yhteisiä sisältöjä. Asuntolaelämää kuvataan toisaalta yksinäisenä selviytymistarinaan, mutta myös kollektiivisena kokemuksena ja pakkona. Asuntolat edustivat monia eri etnisiä ryhmiä (inarinsaamelaisia, kolttasaamelaisia, pohjoissaamelaisia, suomalaisia). Toisinaan kulttuurit törmäsivät ja siitä seurasi sisäisiä hierarkioita. Sisäisiä jakoja aiheuttivat muiden muassa suku, saamelaiset ryhmät, asuinpaikka ja murre. Asuntola ei rakentanut hierarkioita, mutta se vahvisti ja ylläpiti niitä, koska lapset saattoivat asua siellä kuukausia käymättä kotona lainkaan. Asuntolaa voidaankin pitää eräänlaisena kohtaamispaikkana, joka edusti monia eri ryhmiä. Asuntolat merkitsivät saamelaislapsille pitkää eroa kodista ja vanhemmista. Asuntolan elämäntilanne muutti lasta: siellä sopeuduttiin, itsenäistyttiin ja toisaalta vieraannuttiin muista, jotka olivat asuntolan ulkopuolella. Kotia ja asuntolaa tutkittavat kuvaavat kahdeksi maailmaksi, jotka toisinaan kohtasivat. Asuntolaa kuvataan myös lasten omaksi maailmaksi omine sääntöineen. Erityisen negatiivisia vaikutuksia näyttävät olleen kiusaamisen kohteeksi joutuminen ja voimakkaat koti-ikävän tunteet.</p> <p>Asuntola muistutti monella tapaa totaalista instituutiota. Tutkittavat pitävätkin asuntolan hallitsevimpiina piirteinä tiukkoja aikatauluja ja kuria. Lapsille annettiin hyvin vähän vaikuttamismahdollisuuksia. Näin asuntola riisui lasten persoonallisen identiteetin jo hyvin varhain. Saamelaislapset rakensivat selviytymisstrategioita selvittääkseen asuntolassa: ensimmäinen niistä oli tunteiden peittely kaikissa tilanteissa, toinen oli vaikeuksista vakeneminen ja kolmas oli saamelaisen taustan kieltäminen (tämä tuli esille etenkin suuremmissa asuntoloissa Inarissa ja Ivalossa). Tutkittavien mukaan asuntolassa oli selviydettävä, koska muita mahdollisuuksia ei ollut. Kaikkia selviytymisstrategioita yhdistää se, että lasten oli opittava ne itse. Opinnäytetyössäni kutsun niitä hiljaisiksi säännöiksi.</p> <p>Informanttien kokemusten perusteella asuntola edusti ja pyrki välittämään suomalaista kulttuuria. Saamelaislasten identiteetti rakennettiin hyvin pitkälle Suomen kansakoulun ehdoilla, jotka pyrkivät opettamaan lapsia yhdenmukaisuuteen. Kansakoulu olikin tärkeä tukipyylvas Suomen kansallisen identiteetin rakentamisessa. Suomalaiset kulttuuriset symbolit (kieli, ruoka) ja oppiaineet (historia, maantiede) järjestivät koulukentän siten, että suomalaisesta identiteetistä tuli tärkein identiteetti. Saamelaislasten etninen identiteetti kyseenalaistettiin nimenomaan kulttuuristen symbolien kautta: saamen kieltä ei käytetty opetuskielenä koko kansakoulun historian (1866–1977) aikana. Kulttuurisiin symboleihin saattoi liittyä vallankäyttöä: saamen kielen puhumisesta ja ruoasta kieltäytymisestä rangaistiin. Näin ei kuitenkaan ollut kaikissa asuntoloissa. Eteläisimmissä asuntoloissa (Inarissa, Ivalossa) kuului enää harvoin saamea. Ajan myötä saamelaisuudesta saattoi tulla negatiivinen identiteetti, jopa stigma. Asuntoloissa saatettiin elää vuosiakin niin, ettei edes parhaimpien ystävien saamelaisesta taustasta tiedetty.</p> <p>Tutkimustuloksia vertaillaan muiden pro gradu -töiden tuloksiin, jotka käsittelevät saamelaisten asuntolaelämää Suomessa. Vertailukohteina ovat myös Norjan ja Ruotsin saamelaisten asuntolakokemukset sekä Kanadan alkuperäiskansojen asuntolahistoria. Niissä on hyvin samansuuntaisia tuloksia. Tärkeänä vertailukohteena on ollut myös saamelainen kaunokirjallisuus, jossa on paljon asuntolaelämää kuvaavia kertomuksia. Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä koskemaan kaikkien Suomen saamelaisten asuntolakokemuksia, mutta tutkittavien elämäntarinat avaavat mielenkiintoisia näköaloja ensimmäisen asuntolasukupolven kokemusmaailmaan ja identiteettiin. Ne dokumentoivat myös saamelaista asuntolahistoriaa.</p> <p>Asiasanat: Asuntola, elämäkertatutkimus, hierarkia, identiteetti, kansakoulu, kansalaisuus, saamelainen, selviytyminen, totaalinen instituutio.</p>				
Muita tietoja				